

De ez már múlt. Nem tudja senkise
 Mirajtunk kívül. Tán egyszer kiássák.
 De hogy tudnák, hogy nem találni mását.
 Ki mondja meg, hogy mindez lehetett,
 S áldott volt, mert az Isten nevetett.

Közlő: VEZÉR ERZSÉBET

BERZEVICZY ALBERTHEZ IROTT MAGÁNLEVELEKBŐL*

Ambrus Zoltán levele:

Mélyen tisztelt Elnök Úr!

E hó 9-ikén 534/931 sz. alatt kelt nagybecsű soraival értesíteni méltóztatott, hogy az elnöklete alatt álló M. Tudományos Akadémia folyó évi március 9-én tartott összes-ülése kegyes volt megemlékezni születésem hetvenedik évfordulójáról és felkérte Nagyméltóságodat, közölné velem jókívánságait.¹

Kérem Nagyméltóságodat és a Magyar Tudományos Akadémiát, fogadják ezért a nem remélt, rendkívül megtisztelő és jól eső kitüntetésért, amely a legnagyobb jutalom azért a törekvésemért, hogy mindig ideálokat igyekeztem szolgálni, hálás köszönetemet. Mély tisztelettel

Budapesten, 1931 március 15-én

Ambrus Zoltán

Beöthy Zsolt levele:

Mélyen tisztelt kedves barátom! Nagy meglepetéssel vettem ma soraidat, mert én azt hittem, hogy Pesten maradtál. Hiába kerestelek a lakásodon, hiába a Pannoniában, de gondoltam, valahol másutt szálltál meg, s tán a K. T. ülésen találkozha-

*A levelek a Magyar Tudományos Akadémia Könyvtárában találhatóak.

¹ Ambrus Zoltán író, műfordító, akadémiai levelező tag 1911-től.

tunk.² Ettől az alkalomtól reméltem eléd terjesztenem nagy kérésünket, melyet szóban szerettem volna közölni veled. Kérésünk ugyanis – enyém és családomé – az, hogy leányomnak okt. 16-ára kitűzött esküvőjén Klárika nász nagyságát elvállalni s örömnepünkön a kegyelmes asszonnyal együtt résztvenni kegyeskedjél. Ne vedd rossznéven most e kérésünk. Mindaz, amit nemes barátságodnak köszönök, öröm és tisztaság nekünk, még politikai befolyásodnak is, hazafiúi lelkiismeretnek teljes nyugodalmát köszönöm. Csak jót hoztál ránk: úgy érezzük, hogy a Te szíves közreműködésed szinte biztosítéka lesz annak, ami most legjobban szívünkön fekszik: gyermekünk boldoságának. Azért még egyszer kérek, ne vedd rossz néven kérésünket s ne utasítsd vissza.

Ami az Andrássy-szobrot illeti, én megkaptam ugyan a méreteket és rajzait azzal a rövid említéssel, hogy majd a [. . . 3 szó olvashatatlan!] A leleplezés különben őszre halasztatván, így az oldalfeliratok dolga nem sürgős. Ha ismertetésem előtt szükség van rájuk, indíts egy kártyát és küldöm. Ha nincs, akkor várok velük, míg jösz.

A homlokzat feliratára nézve én is azt gondolom, hogy a két évszám is beírandó lenne. A név maga is dátum, mért ne legyen ott a másik, határozó dátum: a történetnek legrövidebbre vont feladata e két feljegyzendő évszám, nemcsak Andrássy életrajzának két fő dátuma, hanem egy korszaknak megjelölése, melynek egyik határa volt. Aztán több is. Ez is van: a szobor azé a ki ekkor és ekkor élt. Egy szóval, én váltig hajtom, hogy a név alá a két másik is alátétessek.

Azonban már a fölíratnak ilyen lapidáris megoldásánál is fölmerült egy orthographiai kérdés, amire nem tudom, gondoltak-e? Én a hetvenes évek első felében tömérdek aláírását láttam Andrássynak s már akkor feltűnt, hogy következetesen

²KT. ülésen = a Kisfaludy-társaságban remélt találkozásukkor. Gr. Andrássy Gyula (1823–1890) külügymin., szobráról van szó. Országház déli kapuja előtt álló lovas-szobrát bombatalálat érte 1945 jan. elején és roncsait eltakarították még ez év végén.

mindig egy s-sel *Andrásynak* írta a nevét. Nem tudom, így írta-e mindég; ennek a dolgnak most mindenesetre utána kéne járni. Ha igaz, akkor megfontolandó lesz, hogy az emléken a családnak történeti, vagy az ő egyéni írásmódja alkalmaztasék-e?

A kegyelmes asszony kezeit csókolja, téged szívből köszönt
Zsolt.

Fraknói Vilmos levele:

Tisztelt Barátom!

Melk, 1920 június 10.

Természetesen megtisztelve érzem magamat, hogyha a magyar-olasz társaság vezető bizottságában hely jut nékem. Komoly szándékom a jövő telet Budapesten tölteni. Remélem, hogy akkorra a normális viszonyok helyreállanak³ és egészségi állapotom a családi körön kívül való tartózkodást megengedi.

A mi a H. ügyet illeti,⁴ emlékszel erre február végén folytatott beszélgetésünkre. Ma is meg vagyok győződve arról, hogy H. a *Paralysis progressiva* uralma alatt áll és hogy eltekintve a köztetek megújuló konfliktusoktól, az akadémiai ügyek intézé-

³ „Normális viszonyok” – arra vonatkozik e levélben, hogy 1920 nyarán még az ún. „különítmények”, Prónayék garázdálkodtak és zsidóüldözésük sokat ártott hazánk hírnevének világszerte. Fraknói különben 1879–1889-ben akadémiai főtitkár is volt és óriási alapítványt tett az 1900-as évek elején az Akadémiának: római palotáján kívül (ahol Berzeviczyék később a magyar ösztöndíjasok szállását rendezték be) nagyobb összegekkel tette lehetővé fiatal magyar történészek és művészek, műtörténészek római tanulását.

⁴ „H.” alatt Heinrich Gusztáv (1845–1922) akad. főtitkárt kell érteni, akinek 1920-ban történt lemondatásáig sok kellemetlen emlékü intézkedése közül a legnagyobb az 1917–18-beli *hadikölcsönjegyzése volt*, midőn az Akadémia egész készpénzvagyonát, közel *kétmillió koronát* önkényesen hadikölcsönbe „fektette”, ami 1920-ban teljesen értékét veszítette. Kötekedő természetű, bohém ember volt. Kosztolányi, mint már kislelődytá és az elnöklő Berzeviczynek híve, teljes erejével a „kettészakadt irodalom” híre ellen volt és leveléhez híven mindig egyengette a fiatal írók és az öreg kislelődytá közötti ellentétet, amit Szász Károly és klikkje ádáz Ady-gyűlöletük szellemében végig képviselt, szídván Babits és Móricz Zsigmond tanítványait.

sét nem szabad az ő kezeibe hagyni még rendes viszonyok között sem, annál kevésbé a mai válságos időben. Akkor, tudod, kész voltam az akciónak élére állani. Sajnálom, hogy akkor, jó szíved suggallatát követve, nem vetted igénybe az én ajánlatomat.

Most is kész vagyok minden akcióban részt venni. Bűnnek tartanám, ha Te az alternatívát fölvetnéd. Mint mondom, az Akadémia érdeke az ő mielőbbi eltávolítását sürgetően követeli. Ha szükséges áldozatot hozni, ezelől sem szabad kitérni.

Végtelenül sajnálom, hogy találkozásunk meghiúsult. Én főképpen a római követség betöltésének ügyét óhajtottam volna Veled megbeszélni. Reméllem, hogy nyári tartózkodásodat semmi sem fogja megzavarni.

Isten áldjon. Téged és a kegyelmes asszonyt tiszteletteljesen
üdvözölve, maradok kész híved

Fraknói Vilmos.

Kosztolányi Dezső levele:

Kegyelmes Uram,

1931. V. 18.

engedd meg, hogy őszinte és hódoló örömmel üdvözöljelek, mert újra Téged választott meg Akadémiánk elnökévé. Mi mindnyájan – fiatalok és öregek – érezzük, hogy senki kezében sem nyugodhat biztosabban tudományunk és irodalmunk ügye, mint a tiédben, Kegyelmes Uram.

A te töretlen ifjúságod, bölcseséged, európaiságod és magyarságod van hivatva arra, hogy vezess bennünket és tovább építsd Széchenyi Magyarországot.

Vagyok igaz híved és tisztelőd:

Kosztolányi Dezső

Tömörkényi István levele:

Mélyen tisztelt főtitkári hivatal:

A *Nyelvőr* e hónapi számában közöltek szerint tisztelettel kérem a Szily-féle Címzéső-jegyzék szíves megküldését, s igérem a közreműködésemet.

Alázatos szolgálója, Szegeden 1899 decz. 19.

Tömörkényi István, Szent György-u. 15

közli: GERGELY PÁL